

Informatie IABR Atelier Ark van Dordrecht

Dordrecht werkt in een atelier van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam aan een duurzame gebiedsontwikkeling op de Staart. De verkenningen die in het Atelier plaatsvinden worden geëxposeerd tijdens de Biënnale van 4 september tot 6 december 2020¹. Dit document geeft achtergrondinformatie over het atelier en geeft aan waar de ontwerpen nu (april 2020) staan.

IABR 2020: Down to Earth

Van 4 september tot 6 december 2020 vindt de IABR plaats in Rotterdam. Deze bestaat uit een tentoonstelling en een aantal ateliers, waarbinnen workshops en presentaties plaatsvinden. Centraal staat de vraag hoe water- en energieopgaven gebruikt kunnen worden om stedelijke gebieden te transformeren.

Het Atelier: de Ark van Dordrecht

Dordrecht is een stad, maar ook een eiland. En dat Eiland van Dordrecht is erg kwetsbaar voor overstromingen door zijn ligging in het overgangsgebied van zee en rivieren. Logisch dus dat er in Dordrecht altijd wordt gewerkt aan het verbeteren van de bescherming tegen het water. De Dordtse waterveiligheidsstrategie moet natuurlijk ook rekening houden met het uitzonderlijk geval waarin de dijken breken en de stad overstroomt. Het advies aan diegenen die het dan niet lukt de stad te verlaten is nu om naar zolder te vluchten.

Maar er is mogelijk een beter en veiliger alternatief, het buitendijks en hoger gelegen stadsdeel De Staart – mits dat wordt ingericht als grootschalige tijdelijke *shelter*.

Wat is de beste aanpak voor het als “veilige haven bij overstroming” inrichten van De Staart? En hoe kan de stad de middelen die daarmee gemoeid zijn zo verstandig mogelijk inzetten voor andere opgaven?

¹ Het programma is nog onder voorbehoud in verband met de maatregelen die zijn genomen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan.

In het IABR–Atelier Dordrecht onderzoeken IABR en Gemeente Dordrecht hoe waterveiligheid als hefboom kan worden ingezet voor een nieuwe en breed gedragen duurzame ontwikkelingsstrategie.

De geboren Dordtenaar landschapsarchitect Adriaan Geuze (West8 Urban Design & Landscape Architecture), in 2005 curator van [The Flood, de tweede IABR](#), leidt het Atelier.

Kwetsbare plek

Omdat het Eiland van Dordrecht zo kwetsbaar is voor overstromingen, wordt al jaren gewerkt aan een zogenaamde meerlaagsveiligheidsstrategie. Daarbij is ook een eventuele evacuatie aan de orde in het geval van extreme stormen. In het slechtste scenario kunnen naar schatting maar 20.000 van de 120.000 inwoners het eiland op tijd ontvluchten. De achterblijvers moeten naar hogere verdiepingen in het overstroomd gebied, ‘verticale evacuatie’ zoals de veiligheidsstrategie dat benoemt. Op zolder kunnen zoveel mensen het niet lang uithouden, daarnaast zijn ze vandaar relatief lastig te evacueren.

Evacueren naar buitendijks gebied

Gelukkig is er een mogelijk alternatief, waar betere condities de kans op slachtoffers kleiner maken, en dat is evacueren naar hoger gelegen, buitendijks gebied. De Staart, het stadsdeel ten oosten van de oude binnenstad van Dordrecht, tussen het Wantij en de Beneden Merwede, voldoet aan die

voorwaarden. En vanwege zijn goede toegankelijkheid vanaf het water ligt het ideaal voor de volgende stap van de evacuatie: het in veiligheid brengen van mensen naar andere locaties in het land.

Dit alternatief is nog onvoldoende onderzocht. Zo weten we nog niet hoeveel mensen De Staart zou kunnen herbergen. En het draagvlak voor evacuatie naar buitendijks gebied is nu nog niet groot: intuïtief voelt het immers onveilig aan, het is een vlucht richting het water, niet ervandaan.

WORKSHOP IABR-ATELIER DORDRECHT

Samenhang met andere opgaven

Door zijn ligging kan De Staart uitstekend dienen als een grootschalige *shelter* bij overstromingen. Nu is De Staart half woonwijk – een sociaal kwetsbare woonwijk die deels op een voormalige giffelt ligt – en half industriegebied, met veel chemische bedrijven. Er is een vuilverbranding die warmte aan het warmtenet levert, een drinkwaterbedrijf, een flink spaarbekken en een penitentiaire inrichting. Terwijl de locatie uniek is, tussen twee rivieren, het historisch centrum vlakbij en het natuurgebied in de Biesbosch om de hoek.

Wie over de toekomstige inrichting van De Staart nadenkt, moet zich afvragen wat eigenlijk het toekomstperspectief voor dit unieke maar ingewikkelde gebied kan zijn. En dat kan het best gebeuren tegen de achtergrond van de grote woningbouwopgave waar Dordrecht voor staat – er moet ruimte worden gevonden voor nog tenminste 6000 woningen binnen de bestaande stad – en de noodzaak banen te creëren voor de nieuwe maakindustrie en ruimte te maken voor alle ingrepen nodig voor de energietransitie.

Waterveiligheid als hefboom

Het IABR-Atelier Dordrecht onderzoekt hoe De Staart in te richten als veilige, zelfvoorzienende *shelter* in het geval van dreigende overstromingen, en wel zó dat de aanpak als hefboom kan dienen voor het in gang zetten van een werkelijk duurzame gebiedsontwikkeling die mede een oplossing biedt voor de bouwopgave van de stad, die ruimte maakt voor de *next economy* van na de energietransitie, die zorgt voor goede bereikbaarheid, en die Dordrecht opnieuw verbindt met water en natuur.

Stand van zaken

Binnen het atelier zijn de volgende ontwerp opdrachten voor de Staart uitgewerkt:

1. Evacuatie: mobiliteit en bereikbaarheid voor de evacuatie

Hoofdaannemer: Ton Venhoeven of Studio for New Realities

M.m.v./i.s.m. : Bas Kolen (eventuele inzet vanuit Gemeente Dordrecht)/Duco Hoogland

2. Multifunctionele stad, hoge dichtheid: het nieuwe wonen

Hoofdaannemer: TU Eindhoven

M.m.v./i.s.m.: Studio van Berlo/Donna van Millegem

3. Wonen-Werken

Hoofdaannemer: EGM Architecten

M.m.v./i.s.m.: De Groot Vroomshoop/ERA

4. Getijdenpark Wantij: natuurontwikkeling en recreatie langs de oevers

Hoofdaannemer: West8

Als onderdeel van deze opdracht is de visie op de Staart opgesteld. Deze wordt aangeboden aan de gemeenteraad van Dordrecht.

M.m.v./i.s.m.: Staatsbosbeheer/Rijkswaterstaat/Provincie Zuid-Holland/Raimond Hafkenscheid

5. Waterstad, Drijvend Wonen: transformatie van het Spaarbekken

Hoofdaannemer: Riens Dijkstra, TU Delft

M.m.v./i.s.m.: Cino Zucchi

6. Overall waarborging van ontwerp onderzoek en integratie van alle projecten

West8

Voor deze ontwerp opdrachten worden ontwerpen gemaakt, die op de IABR worden geëxposeerd. De ontwerpen zijn eind mei af, vervolgens worden er maquettes van gemaakt. De resultaten worden vastgelegd en gedeeld met de gemeente.